บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาถือเป็นการศึกษาในระดับสูง บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถือเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้ผลดี โดยยึดเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาต่างๆ ในการปฏิบัติสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในขั้นตอนการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถนี้ คือ การสอน ซึ่งเป็นภาระกิจสำคัญของสถาบันการศึกษา

วิทยาลัยพยาบาลเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากรการพยาบาลให้กับกระทรวงสาธารณสุขซึ่งในแต่ละปีจะมีพยาบาลวิชาชีพสำเร็จการศึกษา ออกไปทำหน้าที่ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนทั่วประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่6 และฉบับที่6 เสริมศรี เวชชะ (2538) ได้กล่าวว่า รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เน้นการกระจายบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงครอบคลุม ทั้งในบริการและคุณภาพ ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรที่จะไปให้บริการมากขึ้น ทำให้ผลการเร่งผลิตและพัฒนาในหลักสูตรต่างๆของอาจารย์พยาบาลเพิ่มขึ้นและอัตราส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาเท่ากับ 1:16 โดยเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัยคือ อัตราส่วนผู้สอน:ผู้เรียน ควรเป็น 1:8 ถึง 1:4 (สุนิสา รัตนกิตติศักดิ์, 2538) ดังนั้นภาระหน้าที่ของอาจารย์พยาบาลและความรับผิดชอบงานทั้งด้านการสอนภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรมต่างๆของวิทยาลัยจึงค่อนข้างมากและซับซ้อน

เนื่องจากความเจริญทางด้านการแพทย์ ที่ทำให้อัตราตายจากโรคต่างๆลดลง ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น จำนวนผู้สูงอายุไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ คาดว่าในปีพ.ศ.2543 จะมีประชากรสูงอายุ ร้อยละ 7.6 ของประชากรทั้งหมด (ลินจง โปริบาล, 2538) การที่ประชาชนในแต่ละประเทศมีอายุยืนยาวขึ้น ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (ประคอง อินทรสมบัติ, 2539) โดยการมีอายุยืนยาวนี้มีผลต่อสุขภาพและความเจ็บป่วย ซึ่งประชากรกลุ่มนี้จะมีแบบแผนการเจ็บป่วยและความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างจากประชากรวัยอื่น ๆ จากสภาพการณ์ทั่วไปในโรงพยาบาบาลต่าง ๆ ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะนอนพักรักษาในหอผู้ป่วยอายุรกรรมหรือศัลยกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับโรคที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามการดูแลผู้ป่วยสูงอายุจะมีความแตกต่างกับการดูแลผู้ป่วยวัยผู้ใหญ่ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านการต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังนั้นจากสภาพที่เป็นอยู่จึงควรคำนึงถึงความเหมาะสมของการจัดหอผู้ป่วย เพื่อให้การพยาบาลผู้สูง

อายุมีคุณภาพ (กรรณิกา เจิมเทียนชัย, 2536) และการจัดการศึกษาพยาบาลที่สนองกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากการศึกษาของลินดา คล้ายปักษี (2538) ที่ศึกษาถึงการวิเคราะห์หลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ พบว่าอาจารย์พยาบาลผู้สอนการพยาบาลผู้สูงอายุมีความเห็นว่าลักษณะวิชาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ไม่ได้เน้นเฉพาะเรื่องการพยาบาลผู้สูงอายุทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การเรียนการสอนผู้สูงอายุจะสอดแทรกเนื้อหาไว้ในหลักสูตรอื่น ๆ อีกทั้งยังไม่มีหอผู้ป่วยโดยตรง และยังไม่ได้จัดรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุแยกเป็น 1 รายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงรวมกับรายวิชาอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ไม่สะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์พยาบาลผู้สอนได้แนะไว้ว่าควรจัดรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุแยกเป็น 1 รายวิชา และผู้บริหารสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพยาบาลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของTyson SE. (1992) กล่าวว่าประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นขณะที่จำนวนพยาบาลที่สามารถให้การดูแลลดลง ทั้งนี้เนื่องจากต้องใช้ความรู้และการพยาบาลเฉพาะสาขาปัจจัยหนึ่งคือ การขาดแคลนเนื้อหาวิชา และผู้สอนวิชาผู้สูงอายุ จึงมีการเรียกร้องให้ตระหนักถึงเนื้อหาวิชาผู้สูงอายุในหลักสูตร รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ และจากการศึกษาของ Schuurmans MJ. (1996) ได้ศึกษาถึงการพยาบาลเฉพาะทางผู้สูงอายุในโรงพยาบาลยูเทรชในเนเธอร์แลนด์ พบว่าตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลในคลินิกมีน้อยมาก

วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ได้พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ในปีพ.ศ.2537 เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาสังคมปัจจุบัน และเพื่อความก้าวหน้าทางการพยาบาล โดยแยกวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุออกจากวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุอย่างชัดเจน มีจำนวน 2 หน่วยกิต และได้เปิดสอนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในปีพ.ศ.2538 โดยหวังว่าพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาในสมัยปัจจุบัน จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประชากรที่มีอัตราการเพิ่มจำนวนมากขึ้น

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง (practice oriented profession) ซึ่งการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งต้องสัมพันธ์สอดคล้องกันไป สำหรับการสอนภาคทฤษฎี มุ่งให้ความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาการเป็นหลัก การปฏิบัติต่างๆควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล และต่อการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ส่วนการสอนภาคปฏิบัตินั้น เป็นการช่วยให้นักศึกษาพยาบาลนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติของการเป็นพยาบาลวิชาชีพขั้นต้น (Fothergrill - Bourbonnais & Higuchi, 1995)

จากแนวคิดของ Bloom (1956) กล่าวว่า เป้าหมายหลักในการศึกษาพยาบาลด้านปฏิบัติ คือ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain) ด้านเจตคติ (affective domain) และด้านทักษะ (psychomotor domain) ซึ่งผู้สอนต้องมีหลักการสอนที่ดี วิธีการเรียนการสอนที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนต่างให้ความเห็นตรงกัน ว่าเป็นลักษณะการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (ชาญชัย ศรีไสยเพชร, 2525; สุพิน บุญชูวงศ์, 2531; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537) เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสมากที่สุด เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีความหมาย และช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆ สอดคล้องกับ สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์ (2529) ที่เชื่อว่าในตึกผู้ป่วย ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง มีโอกาสได้ใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วน ได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งประสบการณ์เช่นนี้จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยพวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2522) กล่าวถึง อดีตจนปัจจุบันการจัดศึกษาภาคปฏิบัติพยาบาลยังมีปัญหาต่างๆมากมาย ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเกิดความล้มเหลว ไม่มีคุณภาพ ได้แก่ ความไม่สอดคล้องของการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนขาดความสามารถในการพิจารณาเลือกประสบการณ์ ความจำกัดของประสบการณ์ที่มีอยู่

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าบุคคลแรกที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะวิชาก่อนที่จะนำสู่การเรียนการสอนคืออาจารย์พยาบาล เช่นเดียวกับที่ อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม (2539) กล่าวว่า อาจารย์นิเทศที่พึงปรารถนาและอาจารย์นิเทศที่ดี ควรเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูง ความรู้ดี มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล มีความชำนาญในการใช้วิธีการสอน มีความเข้าใจนักศึกษาและมีความชำนาญในการบริหารจัดการให้ การเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับ Garrison (1972) กล่าวว่า การที่คนเราจะรับรู้สิ่งเร้าที่มาสัมผัสได้นั้น จะต้องอาศัยประสบการณ์ของเราเป็นเครื่องช่วยในการตีความ หรือแปลความ ถ้าเราไม่เคยมีประสบการณ์ เราก็ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าสิ่งที่เราสัมผัสนั้นมีความหมายอย่างไร จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าผู้สอนที่จะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่ได้ประสิทธิภาพ และผู้เรียนจะเกิดทักษะจากการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุได้นั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรรับรู้ถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติก่อนการปฏิบัติจริง

หอผู้ป่วยเป็นแหล่งวิทยาการที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้ขณะฝึกภาคปฏิบัติเพราะการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นหัวใจของการศึกษาพยาบาลที่จะนำไปสู่ การดูแล (Caring) และการปฏิบัติการพยาบาล (Nursing Care) ได้ถูกต้องตรงตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ นอกจากนี้การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ยังสามารถประเมินความก้าวหน้าผู้เรียนได้ครบถ้วน ทั้งด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา และ

ทัตถศึกษา (จริยาวัตร คมพยัคฆ์, 2537) พยาบาลที่ทำหน้าที่ในการให้การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุและอาจารย์พยาบาล ควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสูงอายุ โรคของผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้สูงอายุ และควรใช้กระบวนการพยาบาล (Nursing Process) ในการปฏิบัติการพยาบาลได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากการถ่ายทอด ความรู้สึก เจตคติ ความสามารถทางการพยาบาลผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการนำไปให้การพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ จากรายงานการวิจัยของประนอม โอทกานนท์ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา (2537) ซึ่งศึกษาความต้องการการพยาบาลของผู้สูงอายุในชมรม และสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ พบว่าบุคลากร พยาบาล และบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนด้านการดูแลผู้สูงอายุยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ตลอดจนความจำกัดเรื่องอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุ

การที่นักศึกษาจะสำเร็จไปเป็นพยาบาลที่มีความรู้ความเข้าใจ และพร้อมที่จะให้การพยาบาลผู้สูงอายุได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียน ผู้สอน ผู้สูงอายุ บุคลากรและสภาพแวดล้อม และที่สำคัญคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2536) ได้เขียนถึงแนวโน้มการวิจัยเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ในด้านการศึกษาพยาบาลไว้ว่าควรศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยหลักสูตร และวิจัยวิธีการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้แยกวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ออกจากวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ซึ่งเปิดสอนในปี 2538 จำนวน 2 หน่วยกิต เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน และมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ จึงควรมีการศึกษาถึงการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อม การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุของอาจารย์พยาบาล ซึ่งเป็นดัชนีอย่างหนึ่งในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และเกิดประสิทธิผลโดยตรงต่อการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ โดยเป็นการเน้นการจัดประสบการณ์จากสภาพ หรือเหตุการณ์ที่เป็นจริงในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ของอาจารย์พยาบาล วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

2.เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ของอาจารย์พยาบาล วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการสอน และการศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.เพื่ออธิบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ของอาจารย์พยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

แนวเหตุผลและสมมุติฐานการวิจัย

จากผลการวิจัยของ พิมพา เพิ่มแพงพันธ์ (2524) เรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกในวิทยาลัยพยาบาล กรุงเทพมหานคร พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-3 ปี และ 10 ปีขึ้นไป ที่มีหน้าที่สอน สาธิต นิเทศ ในแต่ละด้านมีความแตกต่าง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานครูปฏิบัติการคลินิกที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป และต่ำกว่าปริญญาตรีรวมทุกด้าน และด้านสมรรถภาพในการปฏิบัติกิจกรรมด้านการศึกษามีความแตกต่างกัน และ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกมีวุฒิครู และไม่มีวุฒิครูรวมทุกด้าน และด้านสมรรถภาพในการปฏิบัติกิจกรรมด้านการศึกษาพยาบาลมีความแตกต่างกัน และจากการวิจัยของ Koerner (1981) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพยาบาลชุมชน ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การทำงาน โดยเก็บข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 32 คน ผลการศึกษาพบว่า อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับการปฏิบัติงานของพยาบาลชุมชน และจากการวิจัยของ McClosky และMcCain (1988) ศึกษาพยาบาลวิชาชีพจำนวน 320 คน ที่อยู่ในช่วง 1 ปีแรกของการทำงานว่า มีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธพลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาล พบว่าประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และจากการวิจัยของ Graft (1992) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพยาบาล ตามการรับรู้ของตนเอง และสมรรถภาพของตนเอง โดยศึกษาพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 91 คน พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปฏิบัติงานของพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน เป็นปัจจัยที่ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษามีความแตกต่างกัน อายุและประสบการณ์การสอนมักจะไปด้วยกัน อายุเพิ่มมากขึ้น ประสบการณ์การสอนก็จะเพิ่มตามไปด้วย ดังนั้นเมื่อมีประสบการณ์มากโอกาสที่จะศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ จึงมีมากกว่า (สุจินตนา ธรรมวิทยาภูมิ, 2527) มีความสามารถในการเผชิญชีวิตและปัญหาต่างๆ มีวิธีการที่จะเข้าถึงและเข้าใจนักศึกษาในลักษณะที่แตกต่างกันได้ดี เช่นเดียวกับอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท และสูงกว่า จะมีประสบการณ์ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เป็นแนวคิด ค่านิยม หรือทฤษฎีใหม่ๆ ให้ความสำคัญในความเป็นบุคคล มีเสรีภาพในการเลือกสิ่งที่ตนต้องการ และรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง มีการยอมรับในสิ่งใหม่ๆได้ง่าย ดังนั้นจึงมีส่วนช่วยให้ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาเป็นไปด้วยดี อันนำไปสู่ความสามารถในเชิงวิชาชีพพยาบาล (นงนาค เจริญผลพิริยะ, 2532) และการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Bandura (1967) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวด

ล้อม โดยบุคคลกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักศึกษามีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ การเติบโตทางความคิดที่ดีงาม

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

. อาจารย์พยาบาลที่มีอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการสอน และการได้รับการศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1.ศึกษาการเรียนสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของอาจารย์พยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก เฉพาะหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2537

2.ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์พยาบาล ซึ่งจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

3.ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการสอน การศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ กิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน

คำจำกัดความในการวิจัย

การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ หมายถึง การให้ผู้เรียนได้ทดลองฝึกปฏิบัติ โดยการนำความรู้เนื้อหาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ไปใช้ในประสบการณ์จริงในชุมชน และในคลินิก

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ หมายถึง การจัดเตรียมการฝึกปฏิบัติการพยาบาล การจัดกิจกรรมและสภาพเหตุการณ์ต่างๆ หรือสถานการณ์จริงบนหอผู้ป่วย และการศึกษานอกสถานที่ให้แก่นักศึกษาพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมของการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้หรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะครอบคลุม 3 ขั้นตอนคือ

1.**ขั้นวางแผน** หมายถึง กิจกรรมที่อาจารย์พยาบาลได้จัดเตรียมหรือกำหนดอย่างมีระบบไว้ล่วงหน้าให้แก่นักศึกษา ซึ่งจะหมายรวมถึง การศึกษาวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติการพยาบาล การร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติกับอาจารย์พยาบาล การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งการ

ศึกษานอกสถานที่และภายในหอผู้ป่วย, อุปกรณ์, เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาล การกำหนดแนวทางการประเมินผลการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

2.**ขั้นดำเนินการ** หมายถึง การเรียนการสอนบนหอผู้ป่วย และการเรียนการสอนนอกสถานที่หอผู้ป่วยของอาจารย์พยาบาล ในขณะที่นักศึกษาพยาบาลขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย ทั้งในและนอกเวลาราชการซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะหมายรวมถึง การปฐมนิเทศนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล การมอบหมายงานการดูแลผู้ป่วย, ผู้สูงอายุ ให้นักศึกษาเป็นรายบุคคล การสอนและการสาธิตการปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย การนิเทศการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

3.ขั้นประเมินผล หมายถึง การจัดกิจกรรมของอาจารย์พยาบาลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวรวมถึง การประเมินผลการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาเป็นรายบุคคล การประเมินผลโปรแกรมการศึกษาภาคปฏิบัติร่วมกับอาจารย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ

4.การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดสิ่งต่างๆที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งจำแนกเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม

4.1สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึงสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เช่น แสงสว่าง อากาศถ่ายเท ความร้อน หนาว โต๊ะ ตู้ เตียง เก้าอี้ สภาพภายในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ จำนวนผู้สูงอายุ รวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้ ภายในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติและชุมชน

4.2สภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลผู้ร่วมทีม อาจารย์ และนักศึกษาพยาบาล ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่นการนิเทศในขณะฝึกภาคปฏิบัติ ตลอดจนความพร้อมของนักศึกษาในการฝึกภาคปฏิบัติ

การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง การปฏิบัติการพยาบาลให้กับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องมีความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในวัยสูงอายุ ปัญหาสุขภาพในวัยสูงอายุ ทฤษฎีว่าด้วยความสูงอายุ และมีความสามารถในการให้การพยาบาล ได้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วย การรักษาสุขภาพและการฟื้นฟูสภาพ

อาจารย์พยาบาล หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ทำหน้าที่หรือปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ โดยทำหน้าที่หรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง วิทยาลัยพยาบาลที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุข รวม 26 แห่ง (ดังระบุไว้ในภาคผนวก)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.ทราบข้อมูลการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

2.ทราบความต้องการและปัญหาของอาจารย์พยาบาล ในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

3.เป็นแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริมสมรรถภาพของอาจารย์พยาบาลในด้านการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ให้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย